

گیرم که آب رفته به جوی باز آید با آبروی رفته چه باید کرد؟^۱

مرضیه رجیبی طوسی

اشاره:

بعد از انتشار فیلم عروسی‌اش؛ دیگر هیچ‌کس او را در جمع نمی‌دید. تمام فکرنش این بود که فیلم چگونه و از کجا راهی سایت‌ها و خانه‌ها شده بود. آرزو می‌کرد کاش معروف نبود و کسی او را نمی‌شناخت. مدت‌ها خود را در خانه حبس کرده بود و فکر این که هر لحظه چه چشم‌های تجسس‌گری که با لذت به ناموسش و حریمش چشم دوخته، او را می‌آزرد و تحت فشار این افکار له شده بود. مدت‌ها گذشت تا با خودش کنار بیاید و موضوع را تمام شده بداند. اتفاقی بود که افتاده بود و کاری نمی‌توانست انجام دهد. اما آه این مرد دل‌شکسته دیر یا زود دامنگیر آن‌هایی خواهد شد که به راحتی از پرچین‌ها و حصارها گذشته و به خود اجازه دادند تا به خانه‌های مردم، به حریم امن دیگران سرک بکشند.

آشفته به آدم‌هایی که از کنارش می‌گذشتند نگاه می‌کرد؛ از سایه خودش هم می‌ترسید. حس می‌کرد همه با انگشت او را به هم نشان می‌دهند. چیزی مثل خوره به جانش افتاده بود؛ بدتر از دندان درد دیشب!... دندان درد!... از خدا مرگ آرزو می‌کرد و خودش را نفرین می‌کرد که چرا به آن مطب لعنتی قدم گذاشته بود. برای چندمین بار آن صحنه شوم در ذهنش مرور می‌شد. مطب دندان‌پزشکی، برق چشمان پزشک، تصویربرداری و تهدید برای سکوت و تمکین و ... سکوت مرگبار!...

دختر که روزها و هفته‌ها عزادار حیثیت از دست رفته‌اش بود، بالاخره تصمیمش را گرفت و با شکایت و همکاری با عوامل نیروی انتظامی، دندان‌پزشک را با مدارک جرم که در منزلش کشف شده بود و همان فیلم‌هایی بود که از قربانیانش تهیه کرده بود؛ دستگیر کردند.

تهیه فیلم و عکس از صحنه‌های غیر اخلاقی و مجالس و میهمانی‌های خصوصی؛ سابقه طولانی در ایران ندارد. اولین فیلم‌ها، فیلم زاهدان ۱۱ بود که در اواخر دهه هفتاد در جامعه منتشر شد.

بعد هم ماجرای لو رفتن فیلم شب‌نشینی‌ها و پارتنی‌های هنرپیشه‌ها و بازیکنان فوتبال بود که یکی پس از دیگری به مطبوعات کشیده می‌شد؛ فیلم غیر اخلاقی منتسب به هنرپیشه زن یکی از سریال‌های تلویزیونی که در زمان خود از پرفروش‌ترین فیلم‌ها شده بود و تلخ‌ترین حادثه‌ای که تکثیرکنندگان زیرزمینی فیلم‌های خصوصی آن را رقم زدند، خودکشی دختر دانشجوی تبریزی پس از تکثیر فیلم حضور او در یک میهمانی دوستانه بود و موارد بسیاری از قبیل تکثیر فیلم عروسی یکی از بازیکنان تیم ملی فوتبال و نیز یکی از خوانندگان مجاز و یکی از هنرپیشه‌های خانم.

اما حریم خصوصی چیست؟ حق افراد در مصون ماندن حوزه خصوصی ایشان، از هرگونه مداخله و تعرض فاقد مجوز و نیز منع دیگران از وقوف بر اطلاعات این حوزه که به چهار دسته قابل تفکیک است:

۱. حریم خصوصی جسمانی؛

۲. حریم منازل و اماکن؛

۳. حریم اطلاعاتی؛

۴. حریم ارتباطاتی.

قوانین جدیدی به تصویب رسید: از جمله قانون نحوه مجازات اشخاصی که به صورت غیر مجاز در امور سمعی و بصری فعالیت می کنند. براساس ماده سوم این قانون: «عوامل تولید، توزیع، تکثیر و دارندگان آثار سمعی و بصری غیر مجاز، اعم از این که مجوز فعالیت از وزارت فرهنگ و ارشاد داشته یا بدون مجوز باشند، با توجه به محتوای آثار حَسَب مورد، علاوه بر ابطال مجوز به یکی از مجازات های ذیل محکوم خواهند شد:

الف) عوامل اصلی تکثیر و توزیع عمده آثار سمعی و بصری مستهجن در مرتبه اول به یک تا سه سال حبس و ضبط تجهیزات و صد میلیون ریال جریمه نقدی و محرومیت اجتماعی به مدت هفت سال و در صورت تکرار به دو تا پنج سال حبس و ضبط تجهیزات و دویست میلیون ریال جزای نقدی و محرومیت اجتماعی به مدت ۱۰ سال محکوم می شوند.

چنانچه عوامل فوق الذکر یا افراد ذیل از مصادیق مفسد فی الارض شناخته شوند، به مجازات آن محکوم می گردند (مجازات مفسد فی الارض در مرحله نهایی اعدام می باشد).

۱. تولیدکنندگان آثار مستهجن با عنف و اکراه

۲. تولیدکنندگان آثار مستهجن برای سوء استفاده جنسی از دیگران

۳. عوامل اصلی در تولید آثار مستهجن

سایر عوامل تولید، تکثیر و توزیع موضوع بند «الف» چنانچه از مصادیق افساد فی الارض نباشند، به مجازات شلاق از سی تا هفتاد و چهار ضربه و جزای نقدی از ده میلیون تا پنجاه میلیون ریال و محرومیت اجتماعی از دو تا پنج سال محکوم می شوند....

ماده ۵ قانون فوق الذکر نیز مقرر می دارد: مرتکبان جرایم زیر به دو تا پنج سال حبس و ده سال محرومیت از حقوق اجتماعی و هفتاد و چهار ضربه شلاق محکوم می شوند:

الف) وسیله تهدید....

ب) تهیه فیلم یا عکس از محل هایی که اختصاصی بانوان بوده و فاقد پوشش مناسب می باشد؛ مانند حمام ها و استخرها و یا تکثیر و توزیع آن.

ج) تهیه مخفیانه فیلم یا عکس مبتذل از مراسم خانوادگی و اختصاصی دیگران و تکثیر و توزیع آن.

بینیم قبل از آن که دیده شویم

برای پیشگیری از بروز هرگونه اتفاقی، قبل از آن که قوانین و عوامل نیروی انتظامی به ما کمک کنند، خودمان می توانیم با مطالعه و آگاهی بیشتر از شیوه های حفاظت از محصولات دیجیتالی، لپ تاپ شخصی و موبایل؛ کمک کننده باشیم.

- تلفن همراه خود را در اختیار دیگران قرار ندهیم.

- به پیام های ناآشنایی که در اینترنت است اعتنا نکنیم.

- زمانی که از اینترنت استفاده نمی کنیم، کابل اتصال را بکشیم.

- حتی الامکان از قرار دادن عکس ها و فیلم های شخصی بر روی

تعدی به حریم خصوصی افراد جرم محسوب می شود. اشخاص نسبت به صدا و تصویر خود نیز حقی دارند. قانون مدنی هم با توجه به دستورات اسلام، ورود بی اجازه به حریم زندگی مردم را جرم تلقی می کند. به موجب ماده ۶۳۹ قانون مجازات های اسلامی، بند ب، برای کسانی که مردم را به فساد یا فحشا تشویق یا موجبات آن را فراهم می کنند، حبس از یک ماه تا ۱۵ سال در نظر گرفته شده است و همچنین در بند الف ماده ۱۴۰ آمده است که هر کس نوشته، طرح، نقاشی، تصویر و یا فیلم و هر آنچه که عفت و اخلاق عمومی را جریحه دار کند یا برای تجارت یا توزیع به نمایش عمومی بگذارد، به مجازات حبس از ۳ ماه تا یک سال و جزای نقدی از یک میلیون و پانصد هزار تا شش میلیون ریال و یا ۷۴ ضربه شلاق محکوم خواهد شد. در ضمن اگر فردی با تهیه فیلمی بخواهد خانواده ای را تهدید کند، مجازات های سنگین تری در انتظار اوست.

در ماده ۱۷ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی که در دسامبر ۱۹۶۶ به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل رسید و در سال ۱۳۵۴ از تصویب مجلس ایران گذشت، آمده است: «۱. هیچ کس نباید در زندگی خصوصی و خانواده و اقامتگاه یا مکاتبات، مورد مداخله خودسرانه (بدون مجوز) یا خلاف قانون قرار گیرد و همچنین: شرافت و حیثیت او نباید مورد تعرض غیر قانونی واقع شود. ۲. هر کس حق دارد در مقابل این گونه مداخلات یا تعرض، از حمایت قانون برخوردار شود.»

حریم خصوصی در محیط سایبر

هر چه پای بشر بیشتر به دنیای دیجیتال، فناوری ها و تکنولوژی های پیشرفته باز شد، به همان نسبت آرامش و آسودگی خیال از او دور شد. شاید ره آورد تکنولوژی تنها توسعه نبود؛ دردسر و دغدغه هم بود. با گسترش سایت ها و بلوتوث ها نگرانی اشخاص برای در خطر افتادن حیثیت و آبرو افزایش یافته و متأسفانه بسیاری از مردم اطلاع دقیقی در مورد چگونگی حفظ حریم خصوصی خود در برابر این فناوری ندارند و شاید ندانند که با یک برنامه ریکواری ساده، بسیاری از اطلاعات محرمانه و عکس ها و فیلم های خانوادگی آن ها قابل بازیابی و دسترسی می باشد و این که هرکس نیز به راحتی می تواند به تمام اطلاعات شخصی آن ها دست یابد و آن را منتشر کند.

در سال ۸۶، به دنبال گسترش انتشار فیلم های خانوادگی و فیلم های مستهجن و تصویربرداری مخفیانه از استخرهای خصوصی یا زنانه، مجازات ها تشدید شد و علاوه بر مجازات های ذکر شده،

برای پیشگیری از بروز هرگونه اتفاقی، قبل از آنکه قوانین و عوامل نیروی انتظامی به ما کمک کنند، خودمان می‌توانیم با مطالعه و آگاهی بیشتر از شیوه‌های حفاظت از محصولات دیجیتالی، لپ‌تاپ شخصی و موبایل؛ کمک‌کننده باشیم.

رم در تلفن همراه و کامپیوتر خودداری کنیم.
- هنگام خرابی کامپیوتر و دادن کیس به دست تعمیرکار، حواسمان باشد که با ریکواری، اطلاعات پاک شده قابل بازگشت است.
- هرکس اگر تشخیص دهند با چه IP وارد شدیم، در صورت امنیت پایین سیستم، وارد سایت خواهند شد.
- عکس‌ها توسط فتوشاپ و فیلم‌ها با مونتاز به راحتی در فضای مجازی می‌توانند قرار گیرند. پس به هر عکس و فیلمی که می‌بینیم اعتماد نکنیم و در گناه تهمت دیگران شریک نشویم.
- در مجالس، میهمانی‌ها، اتاق پرو لباس، استخر و... حساسیت‌های لازم را داشته باشیم.

این افراد مجرمند یا بیمار؟ یا هر دو؟

واقعاً چرا عده‌ای تمام زندگی‌شان صرف سرک کشیدن به زندگی این و آن می‌شود؟ استاد ابوالفضل تقی‌پور کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، در این زمینه معتقد است: درباره کسانی که چنین رفتارهایی را انجام می‌دهند، باید به دو نکته توجه داشت:

۱. شدت رفتار
 ۲. میزان فراوانی (چند بار آن کار را انجام داده است).
- اگر کسی به دفعات و به اشکال شدید به حریم خصوصی دیگران تجاوز کرده باشد و مرتب در زندگی‌اش از مسایل ساده تا عمیق وارد حریم دیگران شده باشد، دچار بیماری‌ای به نام «اختلال شخصیت ضد اجتماعی» است که مهم‌ترین ویژگی این دسته افراد؛ عدم رعایت حقوق دیگران است.
- در مواردی که فراوانی کم است، افراد بیشتر انگیزه‌های شخصی دارند مثل: انتقام‌جویی، خصومت، حسادت‌های شدید بیمارگونه، انگیزه پیشرفت غیر صحیح مثل گرفتن باج و حق‌السکوت، گاهی هم انگیزه‌های جنسی؛ مثل کسانی که از نورگیرها و پشت‌بام‌ها یا با دوربین‌ها به منازل مردم نگاه می‌کنند.

حفظ حریم از دیدگاه بنیان‌گذار جمهوری اسلامی

امام خمینی (ره) در فرمان ۸ ماده‌ای خود در تاریخ ۱۳۶۱/۶/۲۴ که در جهت حفظ شرافت و انسانیت و ارزش‌های والای انسانی همه را دعوت به عدل اسلامی نموده‌اند، قوه قضائیه را مورد خطاب قرار داده و فرمودند: «هیچ‌کس حق ندارد به خانه یا مغازه یا محل کار

کسی بدون اذن صاحب آن وارد شود یا کسی را جلب کند؛ یا به نام کشف جرم یا ارتکاب گناه تعقیب و مراقبت نماید و یا نسبت به فردی اهانت نموده و اعمال غیر انسانی - اسلامی مرتکب شود یا به تلفن یا نوار ضبط صوت دیگری به نام کشف جرم یا کشف مرکز گناه گوش کند و یا برای کشف گناه و جرم هر چند گناه بزرگ باشد، شنود بزرگ بگذارد و یا به دنبال اسرار مردم باشد و تجسس از گناهان غیر نماید یا اسراری که از غیر به او رسیده ولو برای یک نفر فاش کند. تمام این‌ها حرام و گناه است و بعضی از آن‌ها چون اشاعه فحشا و گناهان از کبائر بزرگ است و مرتکبین هر یک از امور فوق مجرم و مستحق تعزیر شرعی هستند و بعضی از آن‌ها موجب حد شرعی می‌باشد.

ایشان می‌فرمایند: «... مؤکداً تذکر داده می‌شود که اگر برای کشف خانه‌های تیمی و مراکز جاسوسی و افساد علیه نظام جمهوری اسلامی از روی خطا و اشتباه به منزل شخصی یا محل کار کسی وارد شدند و در آن جا با آلت لهو یا آلات قمار و فحشا و سایر جهات انحرافی مثل مواد مخدر برخورد کردند، حق ندارند آن را پیش دیگران افشا کنند؛ چرا که اشاعه فحشا از بزرگ‌ترین گناهان کبیره است و هیچ‌کس حق ندارد هتک حرمت مسلمان و تعدی از ضوابط شرعیه نماید. فقط باید به وظیفه نهی از منکر به نحوی که در اسلام مقرر است عمل نمایند و حق جلب یا بازداشت یا ضرب و شتم صاحبان خانه و ساکنان آن را ندارند و تعدی از حدود الهی ظلم است و موجب تعزیر و گاهی تقاص می‌باشد...»

قرآن کریم به مؤمنان سفارش می‌کند که در امور مربوط به دیگران نه گمان بد ببرند و نه در آن تجسس کنند: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید از گمان بسیار پرهیزید که بعضی از این گمان‌ها گناه است و تجسس نکنید.»^۱

از سوی دیگر اسلام بیان می‌دارد برای ورود به منازل دیگران از در وارد شوید و از سرک کشیدن به حریم‌های خصوصی و خلوت‌های دیگران اجتناب کنید. همچنین بیان می‌دارد برای ورود به منازل دیگران از آن‌ها اجازه بگیرید و به اهالی آن اطلاع دهید.^۲

پی‌نوشت‌ها:

۱. شعر: حمید مصدق
۲. حجرات، ۱۲
۳. نور، ۲۸، ۲۷

به موجب ماده ۶۳۹ قانون مجازات‌های اسلامی، بند ب، برای کسانی که مردم را به فساد یا فحشا تشویق یا موجبات آن را فراهم می‌کنند، حبس از یک ماه تا ۱۵ سال در نظر گرفته شده است.